

том: для ст. 249 КК України – це фізична осудна особа, яка досягла 16 років; для ст. 250 КК України – це службова особа, відповідальна за організацію і проведення вибухових робіт;
– відмінність злочинів, передбачених стст. 248 і 249 КК України: для ст. 248 – це відносно з належного полювання; за предметом – це мисливські звірі і птахи; за об'єктивною стороною тут йдеться про порушення правил полювання; за кваліфікуючими ознаками. Крім того, мають місце істотні відмінності злочину, передбаченого ст. 249 КК України, і злочину проти власності та диверсії.

Список використаних джерел:

1. Корнева Л.С. Некоторые аспекты первоначального этапа расследования незаконной добычи водных животных и растений // Проблемы предварительного следствия и дознания: Сборник научных трудов. Москва: ВНИИ МВД России, 1999. С. 91–98.
2. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений: 2-е изд., перераб. и доп. Москва: «Юрист». 2006. 304 с.
3. Брич Л. Суміжні склади злочинів: поняття і основні ознаки. Підприємництво, господарство і право. 2006. № 6. С. 102–109.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
5. Волкова Т.І. Безпосередній об'єкт злочину незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом // Юридична наука і практика : пошук правової гармонії : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 05 жовтня 2017 року. Тези наукових доповідей. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2017. С. 125–126.

УДК 343.2

КОТЕЦЬ Є.А.

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧОГО ТА СПІВРОБІТНИКА ОПЕРАТИВНОГО ПІДРОЗДІЛУ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ОСОБАМИ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬ ВІДПОВІДАЛЬНЕ ТА ОСОБЛИВО ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ

У даній статті розглядаються проблемні питання взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу під час виявлення злочинів особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також визначено проблемні питання надання матеріалів оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування.

Ключові слова: особа, яка займає відповідальне становище, особа, яка займає особливо відповідальне становище, виявлення злочинів, слідчий, співробітник оперативного підрозділу, оперативно-розшукова діяльність.

В данной статье рассматриваются проблемные вопросы взаимодействия следователя и сотрудника оперативного подразделения при выявлении преступлений лицами, занимающими ответственное и особо ответственное положение, а также определены проблемные вопросы предоставления материалов оперативно-розыскной деятельности в орган досудебного расследования.

Ключевые слова: лицо, которое занимает ответственное положение, лицо, занимающее особо ответственное положение, выявление преступлений, следователь, сотрудник оперативного подразделения, оперативно-розыскная деятельность.

© КОТЕЦЬ Є.А. – аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики (ВНЗ «Європейський університет»)

This article deals with the problematic issues of the interaction of the investigator and the officer of the operational unit during the detection of crimes by persons who occupy a responsible and particularly responsible position, as well as the problematic issues of provision of the materials of operational and investigative activities to the body of pre-trial investigation.

Key words: *person who holds a responsible position, person who takes a responsible special position, detection of crimes, investigator, operational unit officer, operational search activity.*

Вступ. Сучасні умови розслідування злочинів стосовно осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, вимагають нових теоретичних і практичних прийомів із метою виконання завдань, які покладені на органи досудового розслідування, прокуратуру, оперативні підрозділи та правоохоронні органи. Вказане повною мірою ґрунтується на вимогах суспільства до правоохоронних органів, які здійснюють розслідування злочинів на найвищому рівні, тобто злочинів щодо високопосадовців. Проте успішне виконання завдань, які покладено на органи досудового розслідування, неможливо уявити без належної взаємодії слідчого та оперативного працівника, які діють як єдиний механізм для досягнення наперед визначених завдань і мети.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути проблемні питання взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу під час виявлення злочинів особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище.

Результати дослідження. Актуальним на сьогодні постає питання взаємодії слідчого зі співробітником оперативного підрозділу під час перевірки інформації про підготовку або вчинення злочину, в т.ч. особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище. Наприклад, слідчим отримано інформацію, повідомлення про підготовку або вчинення злочину (в ході аналізу Інтернет-публікацій, анонімних повідомлень, матеріалів кримінального провадження тощо). Проте достатніх підстав для внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення, які вказують на вчинення злочину, немає. Отже, виникає питання, як діяти в такій ситуації.

Аналогічна ситуація може скластися, коли співробітником оперативного підрозділу отримано відомості про підготовку або вчинення такого злочину. Відповідно, виникають питання щодо внесення відомостей до ЄРДР або проведення попередньої перевірки такої інформації.

Сьогодні, на жаль, ці питання в нормативних актах не врегульовано. Із одного боку, можна говорити, що слідчий, якщо виявив ознаки вчинення злочину, приймає рішення про внесення відомостей до ЄРДР, а співробітник оперативного підрозділу у формі рапорту може поінформувати керівника органу досудового розслідування про виявлений факт злочинної діяльності. З іншого боку, за таких умов усувається фактор перевірки такої інформації, що призводить до відкриття кримінального провадження, а в подальшому – його закриття.

Зазначимо, що КПК України 1960 р. закріплювалося положення, яким передбачалося здійснення дослідчої перевірки прокурором, слідчим, оперативним підрозділом (ст. 97), та слідчому надавалося право давати вказівки або доручення оперативному підрозділу щодо проведення заходів і слідчих дій (ст. 114) [1]. Наведені норми сприяли ефективності перевірки інформації про факт підготовки або/та вчинення злочину.

Поряд із цим має місце певна перевірка повідомлень про вчинення злочинів, у т.ч. особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище. Це, безумовно, проводиться в таких випадках:

1) коли повідомлення про підготовку або вчинення злочину надійшло до співробітника оперативного підрозділу від конфіденційного співробітника, і той звертається в усній формі до слідчого, прокурора щодо факту вчинення злочину та необхідності здійснення розслідування злочину;

2) коли інформація про вчинення злочину надійшла від відкритих джерел: засобів масової інформації, мережі Інтернет тощо;

3) коли про факт ймовірного вчинення злочину сказано в анонімному повідомленні. За таких умов у разі неповноти зібраних і наявних даних про факт злочину, особу вчинення злочину й інші обставини, що надають підстави для внесення відомостей до ЄРДР співробітником оперативного підрозділу, під певним «координаційним керівництвом» проводяться заходи з метою

виконання поставлених завдань. Їх виконання та оцінка одержаних результатів вивчатиметься прокурором, керівником органу досудового розслідування чи слідчим для прийняття рішення про подальші дії.

У такому разі об'єднання дій слідчого і співробітника оперативного підрозділу дозволяє не тільки збільшити обсяг відомостей, але й підвищити рівень знань про них; відповідно, підвищується ефективність збирання відомостей про факт вчинення особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, злочину [2, с. 158–159].

Ураховуючи досліджений вид злочинів, за наявності неповної інформації про злочини, а також осіб, причетних до його вчинення, у визначених нами випадках (повідомлення конфіденційного співробітника, ЗМІ, анонімне тощо) вважаємо за необхідне проводити попередню перевірку такої інформації за активної участі слідчого та співробітника оперативного підрозділу. За таких умов, як вірно зазначається науковцями, під час попередньої перевірки злочинів (особливо це стосується вчинення злочинів особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище) встановлюється:

- чи є особа, що підозрюється у вчиненні злочинного діяння, особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище;
- правовий статус, тобто якими нормативно-правовими актами, а також іншими правовстановлюючими документами регламентовані права й обов'язки вказаної особи;
- чи уповноважена особа приймати відповідне рішення, чи виходить це за межі її повноважень [3, с. 98–99; 2, с. 11, 4]. Співробітник оперативного підрозділу, керуючись ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», має право опитувати осіб за їх згодою, проводити аналіз мережі Інтернет або здійснювати інші заходи, проведення яких передбачено нормативними актами.

На етапі перевірки повідомлення про факт підготовки або вчинення злочину у визначених нами випадках важливим є також питання забезпечення збереження слідів злочину, створення умов для подальшого проведення слідчих та інших дій (наприклад, огляду, обшуку, ревізії, експертизи тощо), збереження слідів і речових доказів, які можуть бути втрачені як у результаті дій зацікавлених осіб, так і в результаті службової діяльності [2, с. 83]. У такому випадку потрібне невідкладне інформування слідчого про обставини ймовірного знищення слідів злочину та необхідність внесення відомостей до ЄРДР для забезпечення процесуального закріплення та вилучення слідів злочину. Також слід пам'ятати, що збереження доказів, які підтверджують злочинні діяння, та майна, активів, які були об'єктом злочинного посягання, можливе за наявності дотримання таких умов:

- 1) вилучення під час огляду місця події, обшуку, тимчасового доступу до речей чи документів;
- 2) фіксація під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій (зняття інформації з електронних інформаційних систем, обстеження публічно недоступних місць житла чи іншого володіння особи, негласного відібрання зразків, необхідних для порівняльного дослідження).

Із наведеного можна стверджувати, що на етапі отримання інформації, повідомлення (анонімне повідомлення, ЗМІ, конфіденційне співробітництво, матеріали кримінального провадження) про ймовірну підготовку або вчинення злочину особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище, співробітник оперативного підрозділу має здійснювати попередню перевірку такої інформації доступними засобами, в межах закріплених прав. Потребує нормативно-правового урегулювання передбачення права слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора надавати вказівку щодо перевірки такої інформації.

Досліджуючи питання взаємодії, не можна оминати окремі проблемні питання щодо взаємодії слідчого та співробітника оперативного підрозділу в межах досудового розслідування кримінального провадження, оскільки нормативно-правові акти (КПК України [4], ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» [5], Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні [6] тощо) передбачають, що співробітник оперативного підрозділу має лише обов'язок виконувати доручення щодо проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, а також встановлювати місцезнаходження особи. Таке доручення повинне бути конкретизоване, тобто передбачати проведення конкретної процесуальної дії, що стосується визначеного суб'єкта чи об'єкта. Також співробітник оперативного підрозділу позбавлений ініціативності проведення процесуальних дій.

Вказане з початком дії КПК України призвело до певних дискусій щодо надання права співробітнику оперативного підрозділу ініціювати проведення процесуальних дій та проводити

їх. Наприклад, А.Б. Балоню запропонував надати право співробітнику оперативного підрозділу здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою, а також звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора в окремих випадках, визначених законодавством України [7, с. 185]. Так, процесуальне закріплення зазначеного положення, з одного боку, дасть змогу оперативним підрозділам проводити необхідні слідчі (розшукові) дії самостійно з урахування особливостей розслідування конкретного злочину, в т.ч. вчиненого особою, яка займає відповідальне та особливо відповідальне становище. Проте, з іншого боку, в такому разі потрібно змінювати зміст КПК України, де закладено виключно збирання доказів із кримінального провадження слідчим та прокурором, а співробітник оперативного підрозділу виконує виключно процесуальні дії на підставі доручення уповноваженої особи.

На нашу думку, до взаємодії потрібно підходити комплексно, тобто потрібне не одностороннє надання доручень слідчим співробітнику оперативного підрозділу щодо проведення окремих процесуальних дій, а безпосереднє закріплення за слідчим конкретного співробітника оперативного підрозділу. Відповідальність за повноту та ефективність досудового розслідування повинна покладатися на слідчого та співробітника оперативного підрозділу.

Разом із тим необхідно зазначити, що фундаментом взаємодії слідчого із співробітниками оперативних підрозділів є норми кримінально-процесуального закону, якими встановлені спільні для них завдання. Основним завданням взаємодії органів досудового розслідування із співробітниками інших підрозділів є попередження, виявлення і розслідування кримінальних правопорушень, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, що їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів громадян і юридичних осіб [8, с. 348].

Загалом органи досудового розслідування й оперативні підрозділи зосереджені на виконанні покладених на них функцій, але ефективність протидії злочинності та кінцевий результат діяльності кожного із цих органів значною мірою залежить від рівня взаємодії між ними в цій сфері. Належним чином організована взаємодія дає змогу оптимізувати й органічно поєднати використання можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів під час кримінального провадження, завдяки чому досягається швидкість, повнота й неупередженість розслідування злочинів і вирішуються інші завдання, визначені ст. 2 КПК України [9, с. 116].

Висновки. Отже, з огляду на наведене вище зазначимо, що лише на основі повної та всебічної взаємодії слідчого і працівників оперативного підрозділу можливо встановити всі суттєві обставини, які потребують доказування та проявляються під час виявлення та досудового розслідування злочинів стосовно осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище.

Особливість взаємодії слідчого з оперативними підрозділами під час виявлення злочинів, вчинених особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, включає в себе не тільки нормативно визначену діяльність, яка виражається під час здійснення практичної діяльності й ґрунтується на сукупності теоретичних понять, що її охоплюють.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон Української РСР від 28 груд. 1960 р. (Кодекс введено в дію з 1 квіт. 1961 р.). Відомості Верховної Ради УРСР. 1961. № 2. Ст. 14.
2. Ульянов Д.В. Расследование злоупотребления должностными полномочиями: дис. ... к. ю. н. за спец.: 12.00.09. Люберцы, 2011. 232 с.
3. Крюков В.В. Методика расследования должностных преступлений коррупционной направленности: дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Челябинск: Юж.-Ур. гос. ун-т, 2011. 208 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Голос України. 2012. № 90-91. 19 трав.
5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. Голос України. 1992. № 56 (дата звернення 14.08.2018).
6. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07 лип. 2017 р. № 575. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.
7. Балонь А.Б. Методика розслідування злочинів, вчинених із використанням службовою особою своїх повноважень: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. К., 2015. 238 с.

8. Сорока С.О., Римарчук Г.С. Взаємодія слідчого із співробітниками інших підрозділів під час досудового розслідування. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. № 825. С. 347–354.

9. Щербина Л.І. Взаємодія органів досудового слідства з оперативними підрозділами. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2015. Вип. 14(2). С. 114–116.

УДК 343

КУЗЬМЕНКО С.С.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА НЕРУХОМОСТІ

Стаття присвячена дослідженню криміналістично-значущих особливостей взаємодії слідчого із державними органами, що реалізують політику у сфері містобудування й іншими контролюючими та фінансовими органами з питань розслідування правопорушень у сфері будівництва нерухомості. Наголошено, що складність їх розслідування наряду з іншими чинниками зумовлюється наявністю значної кількості не лише законодавчих, а й відомчих та міжвідомчих нормативно-правових актів, які поряд із будівельними стандартами регламентують і питання щодо отримання установчих, реєстраційних документів, ведення організаційно-управлінських документів, документів бухгалтерського обліку та звітності, документів, що підтверджують прийняття в експлуатацію об'єктів, закінчених будівництвом тощо. Надане визначення взаємодії підрозділів Національної поліції з місцевими та державними органами, що реалізують державну політику у сфері містобудування, й іншими контролюючими органами з питань розслідування правопорушень у сфері будівництва житла.

Ключові слова: шахрайство, нерухомість, будівництво, державні контролюючі органи, взаємодія.

Стаття посвящена исследованию криминалистической значимых особенностей взаимодействия следователя с государственными органами, реализующих политику в сфере градостроительства и другими контролирующими и финансовыми органами по вопросам расследования правонарушений в сфере строительства недвижимости. Отмечено, что сложность их расследования наряду с другими факторами обуславливается наличием значительного количества не только законодательных, но и ведомственных и межведомственных нормативно-правовых актов, которые наряду со строительными стандартами регламентируют и вопросы получения учредительных, регистрационных документов, ведение организационно-управленческих документов, документов бухгалтерского учета и отчетности, документов, подтверждающих принятие в эксплуатацию объектов, законченных строительством, и тому подобное. Дано определение взаимодействия подразделений Национальной полиции с местными и государственными органами, реализующих государственную политику в сфере градостроительства, и другими контролирующими органами по вопросам расследования правонарушений в сфере строительства жилья.

Ключевые слова: мошенничество, недвижимость, строительство, государственные контролирующие органы, взаимодействие.

© КУЗЬМЕНКО С.С. – здобувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії, (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)